

"İlim", "bilim" ve "mantık" kavramlarını ve aralarındaki farkları açıklar mısınız?

İlim: Okumakla veya görmek ve dinlemekle veya Allah'ın ihsanı ile elde edilen malumat ve bilgiler demektir. Bilmek, idrak etmek manalarına da geliyor. Ayrıca ilim, hakikatı bilmekten ibarettir, şeklinde de tarif edilmiştir.

İlmin elde edilmiş şekillerinde farklılıklar vardır. Mesela; insanın beş zahiri duyguları ve deney ve tecrübe ile elde ettiği bilgiler, daha çok pozitif yani maddi ilimler sınıfındandır. Bir peygamberin mazhar olduğu ilim ise; Vehbidir, yani Allah'ın ihsanı ile elde edilen ilimler sınıfındandır. Bir evliyanın gönül aydınlanması ile mazhar olduğu ilimler de ilham ile elde edilen ilimler sınıfındandır. Demek ilmin neticesi bilgiye ulaşmaktır; ama bu bilgileye ulaşmanın araç ve vasıtaları muhtelif olabilir.

İlimler aynı zamanda konu ve mevzu bakımından da sınıflara ayrılır. Pozitif ve müspet ilimlerin konusu ve alanı, daha çok maddi ilimlerdir. Zahiri duygulara ve deneye konu olabilecek her nesne incelenir ve bu ilmin alanıdır. Günümüzde **bilim** kelimesi, daha ziyade bu alan için kullanılıyor. Yani **bilim** maddi ilimlerin bir özel kelimesidir desek yanlış olmaz.

Dini ilimlerin konusu ise; kainatla beraber, kainattan öte olan alemlerin mahiyeti de incelenir. Yani zahiri ve batini bütün duygu ve hissiyatlar, aynı zamanda maddenin ötesinden haber veren vahiy ve ilhamlar dini ilimlerin alanları ve sahalarıdır. İlim kelimesi de daha çok manevi ve dini sahaların bir terimi olarak kullanılıyor. İlim ile bilim arasında böyle bir nüans olabilir.

Mantık; doğru muhakeme ve doğru düşünceyi öğreten bir vasıta ilmidir. Bu sebeple doğrudan maddi ilimler sınıfına girmez. Bu ilim muhakeme ve önerme gücünü geliştirmeye yarayan riyazi ve matematiksel bir araç ilmidir. Mantık ilmi hem maddi hem de manevi ilimlerinin ortak bir paydasıdır. Yani mantık her iki ilime de katkı sağlayan yardımcı bir ilimdir.

Risale-i Nurlar; maddi ilimleri, manevi ve mantık ilimlerini ölçülü ve dengeli bir şekilde mezcetmiş, muhakemeyi esas kabul etmiş bir Kur'an tefsiridir. Materyalist felsefenin iddia ettiği gibi maddi ve manevi ilimler keskin hatlarla birbirinden ayrı ve kopuk ilimler değildirler. Kur'an birçok ayetinde maddi ilimlere atıfta bulunarak, kainat kitabını referans vererek deliller sunar. Buna **inayet ve ihtira delilleri** de denir.

Mesela; Rahman Suresi'nde hep maddi alemin o muazzam ahenk ve intizamına işaret edilerek, bunların tesadüfen ya da tabiat eli ile olmasının imkansızlığına işaret

---

edilir. Risale-i Nurların ekser parçaları da aynı Kur'an metodu ile kainat aleminden misaller ve deliller getirerek imanı ispat ediyor. Bu noktadan bakarsak, hem Kur'an delilleri hem de Kur'an'dan iktibas suretinde alınmış olan Risale-i Nurların delilleri bilimsel ve müspet delillerdir.

Kati olan deliller, hem bilimsel hem de mantıksaldır. Risale-i Nurlardaki delillerin büyük bir kısmı; akli ve mantıki ve aynı zamanda bilimsel delillerdir. **"Bir iğne ustasız olmaz"** ifadesinde, sebep sonuç zorunluluğuna işaret ediliyor ki, bilimin en büyük prensibi sebep sonuç zorunluluğudur. **Demek Risale-i Nurların delilleri temel ve esas noktalarda bilimseldir.**